

La política internacional i els drets humans

written by Francesc Pomés Martorell | 11 de novembre de 2023

Massa vegades la velocitat de difusió de la informació en el nostre temps, que ens permet veure què passa arreu del món quasi bé instantàniament, tot i que mediats pels grans mitjans de comunicació i el garbuix quasi bé incomprendible de les xarxes, ens impedeix anar més enllà del fet puntual, que immediatament queda soterrat per nous fets, sense temps per assumir i reflexionar sobre cap notícia, ni prendre'n una certa distància intel·lectual.

Passem a més de posar el focus en un lloc a quasi oblidar-lo per posar-lo en un altre, ho estem veient amb la guerra d'Ucraïna i el conflicte palestí ara mateix. Si cada dia ens omplien de notícies sobre el desenvolupament de la guerra a Ucraïna, ara toca el conflicte Israel-Palestina. Un conflicte de llarga història, malauradament, que demostra com la comunitat internacional és incapaç de fer complir, quan hi ha una gran potència implicada, amb la legalitat establerta per l'ONU, i deixa podrir un conflicte fins a arribar als inicis d'un nou genocidi.

No aprenem res! El segle XX ens va deixar diversos genocidis, el dels herero i namaqua a Sud-Àfrica, l'armeni, el dels aborígens australians, el de l'holodomor ucranià, el jueu, els dels gitanos, el dels tutsis, el del khmer rojos a Cambodja, entre altres. Ara assistim en directe al genocidi del poble palestí! Què n'opino d'aquest darrer conflicte ja ho vaig dir en aquest article: [Israel-Palestina, la història interminable!](#)

Però avui no pretenc centrar-me en un conflicte o genocidi determinat, sinó aixecar la vista i intentar veure com podem crear una altra manera de resoldre els conflictes que no sigui la guerra i l'extermini dels altres. Difícil i complicat fer-

ho, per les estructures de poder hegemòniques presents en el nostre món, per la diversitat de política i social, perquè aquesta mena de conflictivitat afavoreix a uns grups molt determinats que en treuen força profit econòmic, perquè els complexos militars-industrials, que ja va denunciar el president Eisenhower, un militar, condicionen a molts estats, perquè el [fanatisme religiós](#), el racisme, la xenofòbia i el [neocolonialisme](#) augmenten les desigualtats i la pobresa de molts en benefici d'uns pocs, perquè estem al caire de l'abisme ecològic, però som incapaços de posar-nos d'acord per evitar-lo. I tot i així, el món s'ha fet més petit, cada vegada és més cert que el vol d'una papallona en un regió remota del món repercuteix arreu. És el que hem anomenat [globalització](#), amb els seus pros i contres. I malgrat aquesta realitat continuem tancats en formes polítiques i socials com els estats-nació, depassats pels fets, i el domini de la força militar sobre qualsevol altra raó.

Estem en un moment que, com va dir Gramsci per a una altra època, "El vell món mor. El nou triga a aparèixer. I en aquest clarobscur, sorgeixen els monstres". Els monstres són l'autoritarisme i el militarisme, el racisme i la xenofòbia, el fanatisme religiós o d'altres menes, banderes que exhibeixen els neofeixistes i l'extrema dreta arreu del món, amb el mateix objectiu amb els quals es va crear el feixisme el segle passat: enfrontar les persones entre elles, especialment les més desafavorides, per evitar qüestionar un sistema que només beneficia a una minoria molt petita. Les democràcies cada vegada són més una façana que amaga qui té realment el poder i que impedeixen, mitjançant subterfugis legalistes i normatius, la real participació i decisió per part dels ciutadans.

Davant d'aquest panorama crec que les sortides han d'anar en aquests tres sentits:

1. L'aprofundiment democràtic en tots els països, reforçant els mecanismes de control i de decisió per part dels ciutadans

de manera que cada vegada més es pugui crear una democràcia directa i participativa, que vagi de baix a dalt, i que trenqui amb la cotilla burocràtica i partidista que s'ha apoderat dels estats. La democràcia actual està massa condicionada per uns mecanismes partidistes de representació que estan fets perquè la majoria dels ciutadans estiguin al marge de les decisions que prenen una minoria condicionada pels poders econòmics i socials, els lobbies, i una estructura rígida feta per deixar de banda allò que és consubstancial a qualsevol democràcia: donar la veu i la capacitat de decisió als ciutadans, a tots els ciutadans.

Això demana també tenir una societat educada críticament i implicada en els afers socials a tots els nivells. Tot el contrari d'allò que estem veient: no s'educa en la crítica raonada i fonamentada, i es procura que els ciutadans només votin cada ics temps i deixin les decisions en mans d'una classe política que ha fet un ofici d'allò què hauria de ser un servei a la societat. La política s'ha convertit en un producte més de consum, de consum passiu.

Cal, per trencar amb aquesta deriva, tornar a crear associacionisme des de la base i fer que les decisions es prenguin sempre al nivell més proper possible als ciutadans. No fer-ho així explica en gran part les tendències autoritàries, la limitació de llibertats fonamentals, com la d'expressió, manifestació i participació, cada vegada més presents a la nostra societat que està veient el ressorgiment de tendències neofeixistes i d'extrema dreta, contràries a la radical igualtat entre totes les persones. Contra el feixisme i l'extrema dreta la millor recepta és l'ampliació de les llibertats i la lluita contra la desigualtat, tant a nivell local com internacional, no pas limitar la llibertat.

El moviment independentista català s'insereix plenament en una discussió d'abast pràcticament universal: els límits de la democràcia representativa i del poder real de la ciutadania per poder decidir lliurement el seu futur, perquè en el fons

la reivindicació independentista va d'això, dels límits de la democràcia. Es pot parlar de democràcia quan es priva de decidir el seu propi futur a un poble que la reclama persistentment i pacíficament? Hi ha coses que la sobirania popular no pot decidir lliurement? I no parlem només del dret d'autodeterminació dels pobles, parlem de com la democràcia representativa actualment existent en molts estats permet presentar i portar endavant propostes polítiques alternatives al sistema dominant. És a dir, es pot per votació popular decidir, per exemple, la construcció d'un sistema socialista democràtic, o nacionalitzar les empreses i recursos bàsics, o sortir d'una aliança militar, o abandonar organismes com l'FMI o el Banc Mundial? Podríem afegir-hi molts exemples, però allò que interessa és la discussió sobre fins a quin punt la sobirania popular està limitada per unes estructures de poder econòmic i polític que retallen la capacitat de les persones per decidir sobre tot, sobre qualsevol cosa de la seva societat. I aquesta és una discussió universal sobre la qualitat de la democràcia i el seu possible aprofundiment.

2. La democràcia real exigeix la desaparició dels grans estats-nació, artificials i imposats, i la creació de comunitats humanes, polítiques, més petites i comprensibles per a la majoria de persones. Al mateix temps, i no pas contradictòriament, necessitem crear grans acords internacionals que permetin actuar a escala planetària des del respecte a la diversitat social i cultural. La globalització ha desarmat als estats-nació existents enfront de les grans corporacions multinacionals. Són massa petits i dèbils, fins i tot els més poderosos, per poder controlar i governar els moviments de capitals, mercaderies i persones (migracions) per si mateixos. Hi ha grans corporacions internacionals, oligopolístiques, que tenen més pressupost i poder real que la immensa majoria d'estats. A més, el fonament de tots els estats-nació estava en la configuració d'un mercat nacional unificat i d'unes elits que en controlaven la societat. Els mercats nacionals estan morint a mans de la globalització i

les elits nacionals ja només tenen a mà la coerció dels aparells de l'estat per mantenir intacte el seu domini. El seu poder ha quedat despullat de raons socials per acabar sent sobretot un poder coercitiu. Agradi o no, l'evolució de la globalització sembla que anorrearà tant els mercats nacionals, com les elits que se n'aprofitaven.

Allò que em sembla indiscutible és que les raons que justificaven els estats-nació estant deixant d'existir. Hi ha dues sortides: oposar-se a aquests fets retornant a nacionalismes excloents, etnicistes i tancats, que és allò que algunes persones estan comprant a la dreta o extrema dreta, o anar configurant aliances internacionals, de les quals la UE n'és una de possible, si deixa de ser un simple club d'estats, que siguin capaces de poder governar l'evolució globalista. Un fre a això últim és que les elits dominants a cada estat no estan disposades a renunciar als seus interessos concrets, i acaben bastint organitzacions internacionals completament condicionades pels interessos de cada estat.

La justificació de l'anorreament de la diferència per l'objectiu de constituir un estat més fort i important internacionalment, ja no se sosté i amaga només la dominació d'uns pobles per part d'uns altres. Els estats-nació són massa dèbils per controlar la globalització per si sols, i són massa grans per construir societats respectuoses amb els drets de tots els pobles que contenen.

I aquí apareix una alternativa possible a la globalització: les sobiranies locals i el respecte a la personalitat i capacitat de decidir de tots els pobles, amb la pretensió de respectar la diversitat social de la humanitat. I això només és possible des de la igualtat de drets de tots els pobles i la valoració de la diversitat, tant interna com externa, com una riquesa comuna a preservar.

3. Fer dels drets humans , tant [individuals](#), com [socials](#), com dels pobles [indígenes](#), la guia per a les relacions

internacionals, per a les relacions entre els pobles. La política internacional hauria de deixar de guiar-se només per interessos geoestratègics o econòmics per fer-ho pel respecte als drets humans, en tots els casos. No podem continuar vivint en unes relacions internacionals que, sota l'excusa de la [*real politik*](#), justifica una doble vara de mesurar, una doble moral, en la qual es condemnen els atacs als drets humans que cometten els adversaris i es fa els ulls grossos amb els atacs que cometten els nostres. Tot per mantenir una situació en la qual la majoria de pobles del món continuen estant sotmesos a les potències dominants, d'un o altre signe, tant hi fa, i explotats per aquestes. L'explicació última de molts dels problemes actuals està aquí: la guerra d'Ucraïna, el conflicte palestí, la immigració, etc., són conflictes en gran part provocats per aquest oblit intencionat dels drets humans com a fonament de les relacions internacionals. Avui, malgrat les seves mancances, tenim institucions internacionals, cossos legals i alguns exemples pràctics, per posar el respecte als drets humans en la base de les relacions internacionals. No fer-ho beneficia només a uns pocs, molt poderosos això sí, però ens perjudica a la majoria d'humans. Hauríem d'anar avançant cap a unes relacions internacionals en les quals els països que no respecten els drets humans han de quedar al marge d'unes relacions normals amb els països democràtics i ser exclosos de la comunitat internacional, però per poder fer això cal també ser coherents i acabar amb la doble vara de mesurar. Qui no respecta els drets humans, sigui qui sigui, s'autoexclou del conjunt de pobles civilitzats i ha de saber que els països democràtics no el tractaran com un igual, perquè no ho és. El conflicte Palestina-Israel que reapareix en primer pla aquests dies, és un exemple clar de com deixar podrir una situació, permetent a uns i altres no respectar els drets humans i les lleis internacionals, provoca la mort de milers d'innocents i el ressorgiment del pitjor de la nostra història: les massacres d'innocents i el racisme i la xenofòbia.

Per començar podríem llegir l'informe d'Amnistia Internacional sobre la situació dels drets humans al món el 2022: <https://www.amnesty.org/es/documents/pol10/5670/2023/es/> Un paràgraf de l'informe sobre Israel-Palestina deia això: *«En octubre, la Comisión Internacional Independiente de Investigación sobre el Territorio Palestino Ocupado, incluida Jerusalén Oriental, e Israel, concluyó que la ocupación de los Territorios Palestinos Ocupados era ilegal debido a su carácter permanente y a las medidas adoptadas por Israel para anexionarse partes del territorio palestino, tanto en la ley como en la práctica».*

No és l'única font possible, però és prou completa per començar a parlar del tema i de com exigim als nostres representants, als nostres estats, que es guiïn per aquest criteri a l'hora de planificar les polítiques internacionals. Ho podem completar amb l'informe de Human Rights Watch: <https://www.hrw.org/world-report/2023> En l'apartat dedicat a Israel-Palestina diu això: *«Israeli authorities doubled down on their severe repression of Palestinians. Israeli authorities' practices, undertaken as part of a policy to maintain the domination of Jewish Israelis over Palestinians, amount to the crimes against humanity of apartheid and persecution».* Ningú en va fer cas, i ara tots lamentem, amb llàgrimes de cocodrill, que hi està passant. Continuarem així amb tots els conflictes presents i futurs? No podem ni al·legar ignorància.

Com tampoc la podem ignorar respecte a la resta d'atacs als drets humans que es cometen i especialment en països que considerem aliats o amics. Si l'Iran és un exemple d'incompliment dels drets humans, especialment de les dones, l'Afganistan tampoc es queda curt, però què direm de l'Aràbia Saudita, Qatar o tantes altres teocràcies islàmiques que, en canvi, blanquegem —els hi donem fins i tot campionats mundials de futbol per ajudar-los a fer-ho— i considerem aliades. Rússia és un altre exemple, però la Xina no fa pas curt en la

violació de drets humans fonamentals, però, és clar, la Xina és la nova fàbrica del món i no convé posar-s'hi en contra, oi? Polònia i Hongria se salten normes democràtiques elementals, però continuen a la UE com si res. I així podríem multiplicar el nombre de vegades en les quals apliquem la doble vara de mesurar. ¿De veritat a la majoria de persones ens convé aquesta mena de política, o només els convé a una minoria privilegiada que realment no tenen estat, ni se subjecten a cap ètica personal i social?

Si heu arribat fins aquí, alguns/es segurament ja esteu pensant que allò què heu llegit, en la situació actual, no són més que bones paraules allunyades de la realitat i sense cap possibilitat de tenir cap traducció pràctica. Sent realista, admeto que es pot fer aquesta crítica amb força fonament, però també cal dir que, com he dit, l'article no pretén tant analitzar la realitat actual, sinó fer una mirada llarga i preveure possibles escenaris futurs. Si només ens subjectem a l'estricta realitat existent, serem incapaços de pensar en un futur diferent, més just i igualitari. La història no és un *continuum* dirigit cap al progrés, com pensaven els il·lustrats i els seus successors, està feta també de retrocessos, de derrotes i de salts impensables fins que passen. I per això cal, en la mesura del possible, anar pensant cap on volem anar i sobretot cap a on no.

Repeteixo, algú podria dir que tot això està molt bé, però que és simplement un desig benintencionat que no porta enlloc perquè és una utopia aconseguir-ho. Potser té raó qui opina així, però davant de la deriva autoritària i la crisi medi-ambiental que ens porta al caire de la desaparició de la vida humana al nostre planeta, cal recuperar allò de bo que han tingut sempre les utopies: pensar en un món millor que l'existent. I amb els aprenentatges que ens ha donat la història respecte al fracàs de les grans revolucions per assolir aquesta meta, cal començar per canviar-nos a nosaltres mateixos abans que res i ser capaços de teixir aliances amb

les altres persones, en el respecte a la diversitat i la pluralitat. El canvi comença en cadascú de nosaltres i en la nostra capacitat d'establir una nova manera de relacionar-nos amb els altres, humans i no humans.

I allò que a escala individual sembla un èxit molt petit, mirat de lluny canvia moltes coses!

Si voleu, en discutim!